לְ׳מַצָּה זוֹ׳ צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ לְהַרְאוֹתָהּ לַמְסֻבִּין שֶׁתֵּחָבֵב הַמִּצְוָה עֲלֵיהֶם. (וְיֵשׁ לְהַגְבִּיהַּ מַצָּה הַפְּרוּסָה שֶׁהִיא כְּלֶחֶם עֹנִי) (מהר״י וייל (סי׳ קנג)). (עב) וְכֵן כְּשֶׁיַּגִּיעַ (כה) לְ׳מָרוֹר זֶה׳. (עג) [ה]וּכְשֶׁיַּגִּיעַ לְ׳לְפִיכָךְ׳ מַגְבִּיהַּ כָּל אֶחָד כּוֹסוֹ בְּיָדוֹ עַד שֶׁחוֹתֵם ׳גָּאַל יִשְׂרָאֵל׳. הַגָּהּ: וְנוֹהֲגִין לִזְרֹק מְעַט מִן הַכּוֹס (כו) (עד) בְּאֶצְבָּעוֹ (דברי עצמו) כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְ׳דָם וָאֵשׁ וְתִימְרוֹת עָשָׁן׳, וְכֵן כְּשֶׁמַּזְכִּיר הַמַּכּוֹת ׳דְּצַ״ךְ עֲדַ״שׁ בְּאַחַ״ב׳ בִּכְלָל וּבִפְרָט, הַכֹּל (עה) ט״ז פְּעָמִים (מהרי״ל (סדר ההגדה)). (עו) וְיִהְיֶה הַפַּת מְגֻלֶּה בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר הַהַגָּדָה עַד לְפִיכָךְ (עז) שֶׁאוֹחֵז הַכּוֹס (כז) [כז] בְּיָדוֹ, (עח) וְאָז יְכַסֶּה הַפַּת (אגור (סי׳ תשלא) ובית יוסף (ד״ה וכשיגיע)):

ה טוּר בְּשֵׁם מִנְהַג אַשְׁכְּנַז וּשְׁאָר פּוֹסְקִים.

א טוּר בְּשֵׁם אָבִיו הָרֹא״ש שָׁם בְּפֶרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים (סי׳ כד) וְרַב כֹּהֵן צֶדֶק (רי״ץ גיאת הלכות פסחים עמ׳ שיט), וְכָתַב הָרֹא״ש שָׁם שֶׁכֵּן נָהֲגוּ.

ב שָׁם בְּשֵׁם רַב שְׁרִירָא וְרַב הַאי (שערי תשובה סי׳ קא) וְהָרֹא״ש (שם, ושו״ת כלל יד סי׳ ה) וְהָרַבֵּנוּ יוֹנָה.

תעד עַל כּוֹס שֵׁנִי אֵין מְבָרְכִין. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א שׁוֹתֶה כּוֹס שֵׁנִי [א]וְאֵין מְבָרֵךְ עָלָיו (א) לֹא בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וְלֹא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, שֶׁאֵין מְבָרְכִין ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳ כִּי אִם עַל כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ (ב) וְעַל כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, [ב]וְאֵין מְבָרְכִין ׳עַל הַגָּפֶן׳ (ג) כִּי אִם אַחַר כּוֹס רְבִיעִי. הַגָּהּ: וְהַמִּנְהָג בֵּין אַשְׁכְּנַזִּים לְבָרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה (ד) עַל כָּל כּוֹס וָכוֹס, (ה) אֲבָל בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אֵין מְבָרְכִין רַק אַחַר הָאַחֲרוֹן לְבַד, וְכֵן דַּעַת רֹב הַגְּאוֹנִים:

בְּאֵר הֵיטֵב

לוֹמַר ונאמר בְּנִקּוּד סָגוֹ״ל וְנֶאֱמַר שֶׁהוּא לְשׁוֹן עָבָר, דְּקָאֵי עַל גְּאֻלַּת מִצְרַיִם שֶׁעָבְרָה. בַּ״ח (סי״ג) רַשַׁ״ל (סי׳ פח) שְׁלָ״ה (מס׳ פסחים פרק נר מצוה לו): (כה) לְמָרוֹר. אֲבָל כְּשֶׁיַּגִּיעַ לְפֶסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ וְכוּ׳ לֹא יֹאחַז בְּיָדוֹ, דְּהָוֵי כְּמַגְבִּיהַּ קָדָשִׁים בַּחוּץ, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם יִסְתַּכֵּל בּוֹ. מַהֲרַ״י וַיְיל סִימָן קצ״ג: (כו) בְּאֶצְבָּעוֹ. כָּתַב בְּהַגָּהַת מִנְהָגִים (טירנא, ליל הסדר אות צח) דְּיֵשׁ לִזְרֹק בַּקְּטַנָּה דְּהַיְינוּ הַזָּרֶת, וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כח) כָּתַב דְּיֵשׁ לִזְרֹק בַּקְּמִיצָה שֶׁהוּא אֵצֶל הַקְּטַנָּה, דְּבַקְּמִיצָה הִכָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמִצְרַיִם, וּבְדַרְכֵי מֹשֶׁה (ס״ק יח) כָּתַב דְּיֵשׁ לִקַּח בְּאֶצְבַּע דַּוְקָא זֵכֶר לְמַה שֶׁנֶּאֱמַר ׳אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא׳, וְכֵן עִקָּר. חֹק יַעֲקֹב (ס״ק לז): (כז) בְּיָדוֹ. בְּנֹסַח הַבְּרָכָה ׳אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ׳ כָּתַב מַהֲרַ״י וַיְיל (סי׳ קצג) כְּשֶׁחָל פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת דְּיֵשׁ לַהֲפֹךְ וְלוֹמַר תְּחִלָּה ׳מִן הַפְּסָחִים׳ וְאַחַר כָּךְ ׳מִן הַזְּבָחִים׳, דְּאֵין חֲגִיגָה דּוֹחָה שַׁבָּת, וּבְלֵיל שֵׁנִי לְהַפֶּךְ, עַיֵּן שָׁם, וּבְפֶסַח מְעֻבִּין סִימָן רס״ח כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר הַכֹּל בְּנֻסַּח אֶחָד ׳מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים׳, וְהַסְכָּמַת אַחֲרוֹנִים כְּמַהֲרַ״י וַיְיל, וְכֵן כָּתַב הַבַּ״ח (סי״ג). בַּאֲמִירַת הַלֵּל אֵין לֵישֵׁב מֻטָּה, אֶלָּא בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה. שְׁלָ״ה (מס׳ פסחים, פרק נר מצוה לד). כָּתַב לְבוּשׁ, אֵין נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ עַל הַלֵּל, כֵּיוָן שֶׁמְּחַלְּקִין חָצְיוֹ קֹדֶם הַסְּעוּדָה וְחָצְיוֹ לְאַחַר הַסְּעוּדָה. סוּמָא חַיָּב בִּקְרִיאַת הַהַגָּדָה, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לְ׳מַצָּה זוֹ׳ וּלְ׳מָרוֹר זֶה׳, אֵין לוֹמַר ׳זֶה׳ אֶלָּא אוֹמֵר ׳מַצָּה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים׳ וְכוּ׳, עַיֵּן חֹק יַעֲקֹב סָעִיף קָטָן ל״ט:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

הַבַּאֵר הֵיטֵב, שֶׁכָּתַב כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְעַיֵּן שָׁם בַּתְּשׁוּבָה שֶׁכָּתַב שֶׁאַף הַחֲרֵדִים עַל דְּבַר ה׳ וְאוֹכְלִין מִן הַקְּרֵיְי״ן בְּמָקוֹם שֶׁהַחֲזָרַת שֶׁהוּא לָאטוּג״א סַאלַא״ט מָצוּי אַף שֶׁהוּא עוֹדֶנּוּ קָטָן מְאֹד, קוֹרֵא אֲנִי עַל הַקְּרֵיְי״ן סַכָּנָה וְאֵין בּוֹ מִצְוָה, עַיֵּן שָׁם: ז [כז] בְּיָדוֹ. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּאוֹר הַחַיִּים פָּרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ (במדבר ט יד), גַּר יָכוֹל לוֹמַר כָּל סֵדֶר הַהַגָּדָה עֲבָדִים הָיִינוּ וְכוּ׳, וְהֱבִיאוֹ בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (ס״ק יז). וּמַה שֶׁכָּתַב בְּנֻסַּח ׳מִן הַזְּבָחִים׳, דִּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת יֵשׁ לוֹמַר לְהַפֶּךְ, עַיֵּן בִּכְנֶסֶת יְחֶזְקֵאל סוֹף סִימָן כ״ג דִּבְשְׁנַת תפ״ז הָיָה פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְדָרַשׁ בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת הַנֻּסָּח, שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים שֶׁנִּזְכֶּה לֶאֱכֹל פְּסָחִים כְּשֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַיְנוּ כְּשֶׁלֹּא יָחוּל בְּשַׁבָּת, וְאַף אִם לְפִי הַקְּבִיעוּת לְשָׁנָה הַבָּאָה יָחוּל בְּשַׁבָּת אֵין בְּכָךְ כְּלוּם, שֶׁאָז יִקָּדֵשׁ עַל פִּי הָרְאִיָּה, עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בַּהֲסִבָּה רַק בְּאֵימָה וְיִרְאָה [שְׁלָ״ה (מס׳ פסחים, פרק נר מצוה לד)]. כְּשֶׁיֹּאמַר ׳ונאמר לְפָנָיו שִׁירָה׳ [א]צָרִיךְ לוֹמַר ונאמר בְּנִקּוּד סָגוֹל ׳וְנֶאֱמַר׳ שֶׁהוּא לְשׁוֹן עָבָר, דְּקָאֵי עַל גְּאֻלַּת מִצְרַיִם [אַחֲרוֹנִים]: (עב) וְכֵן כְּשֶׁיַּגִּיעַ לְ׳מָרוֹר זֶה׳. אֲבָל כְּשֶׁיַּגִּיעַ לְ׳פֶסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ׳ וְכוּ׳, לֹא יֹאחַז בְּיָדוֹ הַבָּשָׂר שֶׁהוּא זֵכֶר לַפֶּסַח, דְּהָוֵי כְּמַגְבִּיהַּ קָדָשִׁים בַּחוּץ, דְּנִרְאֶה מִזֶּה שֶׁהִקְדִּישׁוֹ לַפֶּסַח. כָּתַב הַמָּרְדְּכַי (סדר של פסח לח.) דְּצָרִיךְ לוֹמַר ׳וְנֹאכַל שָׁם (פ) מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים׳, דְּהָא אוֹכְלִין תְּחִלָּה מִן הַחֲגִיגָה דְּהַיְינוּ הַזָּבַח, אֲבָל הַפֶּסַח נֶאֱכָל עַל הַשֹּׁבַע: (עג) וּכְשֶׁיַּגִּיעַ לְ׳לְפִיכָךְ׳ מַגְבִּיהַּ וְכוּ׳. וּבַשְּׁלָ״ה (שם לא) כָּתַב דְּגַם כְּשֶׁיֹּאמַר הַפִּסְקָא ׳וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ׳ עַד ׳הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם׳ יֹאחַז הַכּוֹס בְּיָדוֹ, וְאָז יִהְיֶה הַפַּת מְכֻסָּה כְּשֶׁאוֹחֵז הַכּוֹס בְּיָדוֹ: (עד) בְּאֶצְבָּעוֹ. נוֹהֲגִין (פא) לִזְרֹק בְּאֶצְבַּע עַל שֵׁם ׳אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא׳, דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהַגָּהַת מִנְהָגִים (טירנא, ליל הסדר אות צח) לִזְרֹק בְּזֶרֶת קָטָן: (עה) שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים. כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת י״ו מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִכָּה אֶת פַּרְעֹה: (עו) וְיִהְיֶה הַפַּת מְגֻלֶּה וְכוּ׳. דְּלָכֵן נִקְרָא הַמַּצָּה (פג) ׳לֶחֶם עֹנִי׳ (דברים טז ג), שֶׁעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים: (עז) שֶׁאוֹחֵז הַכּוֹס בְּיָדוֹ. כְּדֵי (פג) לוֹמַר שִׁירָה עַל הַיַּיִן: (עח) וְאָז יְכַסֶּה הַפַּת. שֶׁלֹּא יִרְאֶה (פד) בָּשְׁתּוֹ, כִּדְאִיתָא סִימָן רע״א סָעִיף ט׳:

א (א) לֹא בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. וְאַף עַל גַּב (א) דְּאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת שֶׁתִּקְּנוּ רַבָּנָן, (ג) כָּל אַחַת מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ הִיא, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּלֵיכָא הֶסַּח הַדַּעַת מִשְּׁתִיָּה, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבֵּרֵךְ עַל כּוֹס רִאשׁוֹן הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיִּשְׁתֶּה עוֹד כּוֹס, הִלְכָּךְ לֹא בָּעֵי לְבָרוּכֵי עַל כָּל כָּסָא וְכָסָא: (ב) וְעַל כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְהַכּוֹס רְבִיעִי נִפְטָר בִּבְרָכָה שֶׁל כּוֹס שְׁלִישִׁי: (ג) כִּי אִם אַחַר כּוֹס רְבִיעִי. וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּרְכַּת הַמָּזוֹן הוּא גְּמָר וְסִלּוּק וַחֲשִׁיב כְּהֶפְסֵק גָּמוּר לְעִנְיַן בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל כּוֹס שְׁלִישִׁי, (ג) מִכָּל מָקוֹם לְעִנְיַן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה לֹא מַפְסִיד מִידִי, שֶׁאֵין הֶסַּח הַדַּעַת מְחַיֵּב לְבָרֵךְ תֵּכֶף בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, וְיָכוֹל לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּשְׁתֶּה כָּל הַכּוֹסוֹת וְאָז יִפְטֹר בִּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה אֶת כָּל הָאַרְבַּע כּוֹסוֹת בְּיָחַד: (ד) עַל כָּל כּוֹס. דְּמִשֶּׁהִתְחִיל בַּהַגָּדָה אָסוּר לִשְׁתּוֹת, (ד) וּלְהָכֵי הָוֵי הֶפְסֵק לְאַצְרוּכֵי בְּרָכָה בְּכוֹס שֵׁנִי, וַאֲפִלּוּ נֵימָא דְּזֶה אֵינוֹ מַפְסִיק לְעִנְיַן בְּרָכָה (וּכְהַהִיא דְּסִימָן קע״ח סָעִיף ו׳), מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּכָל חֲדָא וַחֲדָא (ה) הָוֵי מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, יֵשׁ לְבָרֵךְ עַל כָּל כּוֹס בְּרָכָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ: (ה) אֲבָל בְּרָכָה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(פ) עַיֵּן בַּטַּ״ז (סק״ט) מַה שֶּׁהֵבִיא עוֹד בְּשֵׁם מַהֲרַ״י וַיְיל (סי׳ קצג) דִּכְשֶׁחָל פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת צָרִיךְ לוֹמַר בְּאוֹתָהּ לַיְלָה ׳מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַזְּבָחִים׳, שֶׁהֲרֵי אֵין חֲגִיגָה נֶאֱכֶלֶת בְּלַיְלָה זֶה, דְּאֵין חֲגִיגָה קְרֵבָה בְּשַׁבָּת, וְהַזְּבָחִים הֵם חֲגִיגָה וְשַׁלְמֵי שִׂמְחָה שֶׁמַּקְרִיבִין לְמָחָר בְּיוֹם זֶה. וְעַיֵּן תְּשׁוּבַת כְּנֶסֶת יְחֶזְקֵאל סוֹף חֵלֶק אֹרַח חַיִּים (סי׳ כג) מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ שָׁם שֶׁאֵין מְדַקְדְּקִין בְּכָךְ, שֶׁהֲרֵי אָנוּ מְבַקְשִׁים שֶׁיַּגִּיעֵנוּ ה׳ לַמּוֹעֲדִים הַבָּאִים שָׁשִׂים בַּעֲבוֹדָתוֹ וְשָׁם נֹאכַל לְשָׁנָה הַבָּאָה כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מִן הַזְּבָחִים דְּהַיְינוּ חֲגִיגָה וְאַחַר כָּךְ מִן הַפְּסָחִים: (פא) דַּרְכֵי מֹשֶׁה (ס״ק יח), וְהָעְתִּיקוֹ הָאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק לה), וְכֵן הִסְכִּים בְּחֹק יַעֲקֹב (ס״ק לז). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּזְרֹק בַּקְּמִיצָה, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כח). וּפְשׁוּט שֶׁאִם הוּא אִסְטְנִיס וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה נִמְאָס בְּעֵינָיו אַחַר כָּךְ לִשְׁתּוֹת הַנּוֹתָר מִן הַכּוֹס וְיָבוֹא לִידֵי הֶפְסֵד אֱכָלִין, אֵין כְּדַאי לִזְרֹק מִמֶּנּוּ בְּאֶצְבָּעוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי שְׁפִיכָה מִן הַכּוֹס. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁלְּכַתְּחִלָּה נָכוֹן לִנְהֹג כֵּן עַל יְדֵי שְׁפִיכָה מִן הַכּוֹס וְלֹא בְּאֶצְבַּע, וְעַל כֵּן בְּאִסְטְנִיס בְּוַדַּאי יֵשׁ לִנְהֹג כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי: (פג) גְּמָרָא (קטו:): (פג) מִדְרָשׁ (טור בשם מדרש שוחר טוב): (פד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ל):

א (א) עוֹלַת שַׁבָּת: (ג) כְּנֶגֶד אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה: (ג) הַגְּרָ״א בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן (מלחמות כד:): (ד) כֵּן הוּא דַּעַת הַגְּרָ״א, דְּזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁמְּבָרְכִין עַל כָּל כּוֹס: (ה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א). וְהַטַּ״ז (סק״א) כָּתַב טַעַם עַל זֶה, וְהוּא גַּם כֵּן כְּעֵין זֶה:

ליקוטי דברי הרב: א] וכ״כ בשו״ע הרב (סמ״ו), אולם בסידור כתב לומר ׳ונאמר׳ בניקוד חולם, ולא כתוב שם התיבות ׳שירה חדשה׳, אלא ׳ונאמר לפניו הללויה׳.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תעה

תעה יֶתֶר דִּינֵי הַסֵּדֶר. וּבוֹ ז׳ סְעִיפִים:

א פְּסָחִים קט״ו (ע״ב). ב בְּרָכוֹת (ל״ח) [ל״ט] (ע״ב). ג הָרֹא״ש (פ״י סי׳ ל) וְהַמָּרְדְּכַי (סדר של פסח לח.) שָׁם וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. ד טוּר בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי. ה טוּר. ו מִשְׁנָה פְּסָחִים ל״ט (ע״א). ז מֵימְרָא דְּרַב פַּפָּא קט״ו (ע״ב). ח טוּר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יוֹנָה.

א (א) * [א]יִטֹּל יָדָיו וִיבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדָיִם. וְיִקַּח הַמַּצּוֹת כַּסֵּדֶר שֶׁהִנִּיחָם, הַפְּרוּסָה בֵּין שְׁתֵּי הַשְּׁלֵמוֹת, (א׳) (ב) [ב]וְיֹאחֲזֵם בְּיָדוֹ * וִיבָרֵךְ ׳הַמּוֹצִיא׳ וְ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳, וְאַחַר כָּךְ יִבְצַע מֵהַשְּׁלֵמָה (ג) הָעֶלְיוֹנָה וּמֵהַפְּרוּסָה (ג) [ג]מִשְּׁתֵיהֶן בְּיַחַד, [ד]וְיִטְבְּלֵם (ג) בְּמֶלַח. הַגָּהּ: (ד) וְאֵין הַמִּנְהָג לְטָבְלָם בְּמֶלַח (ה) בְּלַיְלָה רִאשׁוֹנָה, דְּפַת נָקִי אֵין צָרִיךְ מֶלַח. (ו) וְיֹאכְלֵם (ז) בַּהֲסִבָּה (ח) בְּיַחַד (ט) * כַּזַּיִת מִכָּל אֶחָד, [ה]וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל כִּשְׁנֵי זֵיתִים בְּיַחַד, יֹאכַל (י) שֶׁל (ד) הַמּוֹצִיא תְּחִלָּה (יא) וְאַחַר כָּךְ שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה. [ו]וְאַחַר כָּךְ יִקַּח (יב) כַּזַּיִת מָרוֹר (יג) [ז]וִישַׁקְּעֶנּוּ כֻּלּוֹ (ה) בַּחֲרֹסֶת, וְלֹא יַשְׁהֶנּוּ בְּתוֹכוֹ שֶׁלֹּא יִבָּטֵל (ו) טַעַם מְרִירוּתוֹ, [ח]וּמִטַּעַם זֶה צָרִיךְ

בְּאֵר הֵיטֵב

א (א׳) **וְיֹאחֲזֵם.** כָּל שְׁלָשְׁתָּן, הָעֶלְיוֹנָה לְמוֹצִיא וְהַשְּׁלִישִׁית לְלֶחֶם מִשְׁנָה וְהַפְּרוּסָה עַל שֵׁם ׳לֶחֶם עֹנִי׳. וִיבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, וְיַנִּיחַ הַשְּׁלִישִׁית לְהִשָּׁמֵט מִיָּדוֹ וִיבָרֵךְ עַל הַפְּרוּסָה עִם תְּפִיסַת הָעֶלְיוֹנָה עַל אֲכִילַת מַצָּה, וִיבָרֵךְ שְׁתֵּי בְּרָכוֹת טֶרֶם יִשְׁבְּרֵם. מַהֲרִי״ל (סדר ההגדה) וְהָאַחֲרוֹנִים: (ג) **הָעֶלְיוֹנָה.** אֲפִלּוּ חָל בְּשַׁבָּת. דַּרְכֵּי מֹשֶׁה (סי׳ רעד סק״א). עַיֵּן לְעֵיל סִימָן רע״ד (ס״א): (ג) **בְּמֶלַח.** וְכֵן הוּא בַּכְּתָבִים (עי׳ שער המצות פרשת עקב ד״ה כונות הבציעה): (ד) **הַמּוֹצִיא.** עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן (תע״ד) [תע״ב] סָעִיף קָטָן ח׳. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ד), עַל כָּל פָּנִים לְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לִבְלֹעַ כַּזַּיִת מְרֻסָּק בְּבַת אַחַת, וּבְדִיעֲבַד אַף אִם אוֹכֵל מְעַט מְעַט, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בֵּינֵיהֶם כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס. וְכֵן בְּמָרוֹר אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה אִם קָשֶׁה עָלָיו לִבְלֹעַ בְּיַחַד. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: (ה) **בַּחֲרֹסֶת.** לְהָמִית הָאָרֶס שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַד אַחַר הַטִּבּוּל קֹדֶם אֲכִילָה: (ו) **טַעַם.** וְכֵן אֵין לִשְׁרוֹת הַמָּרוֹר מֵעַת לְעֵת בְּמַיִם, דְּכָבוּשׁ הוּא. מָגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן תע״ג סָעִיף קָטָן י״ד. וְהַחֹק יַעֲקֹב (סי׳ תעג סק״כ) מֵקֵל בָּזֶה,

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * **יִטֹּל יָדָיו.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״א). **וְכָתוּב בְּשִׁבֳּלֵי הַלֶּקֶט** (סי׳ ריח), כֵּיוָן שֶׁתָּלוּי הַטַּעַם בְּהֶסַּח הַדַּעַת, [א]**אִם בָּרוּר לוֹ שֶׁשִּׁמֵּר יָדָיו הֵיטֵב וְלֹא נָגַע בְּכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ אוֹ בִּשְׁאָר דְּבָרִים הַמְטַמְּאִין הַיָּדַיִם, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִטֹּל יָדָיו, שֶׁהֲרֵי יָדָיו טְהוֹרוֹת מִנְּטִילָה הָרִאשׁוֹנָה, וְאִם נָטַל אֵין לוֹ לְבָרֵךְ,** שֶׁמָּא יִהְיֶה בְּרָכָה לְבַטָּלָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּכְעֵין זֶה כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א) בְּשֵׁם הַמָּרְדְּכַי (הסדר בקצרה לד.). **וְאַף דִּלְדִינָא לְדִידָן בְּוַדַּאי צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִטֹּל יָדָיו** וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קנ״ח סָעִיף ז׳ **וּבִפְרָט כְּשֶׁלֹּא כִּוֵּן מִתְּחִלָּה לַאֲכִילָה, עַל כָּל פָּנִים אֵין לוֹ לְבָרֵךְ וְכַמְבֹאָר שָׁם. וְהַנָּכוֹן שֶׁבְּאֹפֶן זֶה יְטַמֵּא יָדָיו קֹדֶם הַנְּטִילָה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְבָרֵךְ:**

* **וִיבָרֵךְ ׳הַמּוֹצִיא׳ וְ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳ וְאַחַר כָּךְ וְכוּ׳.** הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּאִיכָּא פְּלוּגְתָא, דְּאִית פּוֹסְקִים דְּסוֹבְרִין שֶׁיְּבָרֵךְ ׳הַמּוֹצִיא׳ עַל הַשְּׁלֵמָה וְ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳ עַל הַפְּרוּסָה, וְאִית דְּסָבְרִי לְהֵפֶךְ, לְכָךְ פָּסַק הַמְחַבֵּר שֶׁיֹּאחֵז שְׁתֵּיהֶם בְּיָדוֹ [לְבַד הַתַּחְתּוֹנָה בִּשְׁבִיל לֶחֶם מִשְׁנָה] וִיבָרֵךְ ׳הַמּוֹצִיא׳ וְ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳ וְיִבְצַע מִשְּׁנֵיהֶם:

* **כַּזַּיִת מִכָּל אֶחָד.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ט) בְּטַעַם דָּבָר זֶה, וְהוּא מִדִּבְרֵי הַמְפָרְשִׁים. **אָכֵן בְּעִקַּר הַדָּבָר תָּמוּהַּ מְאֹד, דִּלְפִי כָּל זֶה נְפַק לָן דָּבָר חָדָשׁ דִּבְלַיְלָה רִאשׁוֹנָה צָרִיךְ לֶאֱכֹל שְׁנֵי כַּזַּיִת, וְלֹא מָצִינוּ זֶה בְּשׁוּם מָקוֹם,** וְכָל הָנֵי פּוֹסְקִים דְּסָבְרִי דְּצָרִיךְ שָׁלֹשׁ מַצּוֹת לַסֵּדֶר לֹא הִזְכִּירוּ זֶה, **זוּלַת הָרֹא״ש** (סי׳ ל)

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אַחֲרוֹנָה. דְּאֵין הֶסַּח הַדַּעַת קוֹבֵעַ בְּרָכָה לְאַחֲרָיו, וְכַנַּ״ל (סק״ג):

א (א) **יִטֹּל יָדָיו וְכוּ׳.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אַף עַל גַּב שֶׁנָּטַל לְהַיְרָקוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסִימָן תע״ג סָעִיף ו׳, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּאָמַר בֵּינְתַיִם הַגָּדָה וְהַלֵּל, (א׳) חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ וְנָגַע בְּמָקוֹם מְטֻנָּף, שֶׁהַיָּדַיִם עַסְקָנִיּוֹת הֵן: (ב) **וְיֹאחֲזֵם בְּיָדוֹ.** כָּל (ג) שְׁלָשְׁתָּן, הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה בִּשְׁבִיל לֶחֶם מִשְׁנָה, וְהַפְּרוּסָה עַל שֵׁם ׳לֶחֶם עֹנִי׳ (דברים טז ג). וִיבָרֵךְ בִּרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳, וְיַנִּיחַ הַשְּׁלִישִׁית לְהִשָּׁמֵט מִיָּדוֹ וִיבָרֵךְ עַל הַפְּרוּסָה עִם תְּפִיסַת הָעֶלְיוֹנָה ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳, וִיבָרֵךְ שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת טֶרֶם יִשְׁבְּרֵם, וּכְמוֹ שֶׁמְּסַיֵּם הַמְחַבֵּר וְאַחַר כָּךְ וְכוּ׳: (ג) **מִשְּׁתֵיהֶן בְּיַחַד.** דְּהָא לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לֶאֱכֹל מִשְּׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת וּכְדִלְקַמֵּיהּ, (ג) וְעַל כֵּן נָכוֹן שֶׁיִּהְיֶה הַבְּצִיעָה גַּם כֵּן בְּבַת אַחַת וְלֹא בָּזֶה אַחַר זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה הֶפְסֵק בֵּין בְּצִיעָה רִאשׁוֹנָה לַאֲכִילָה: (ד) **וְאֵין הַמִּנְהָג לְטָבְלָם וְכוּ׳.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אַף שֶׁבְּכָל יְמוֹת הַפֶּסַח מַטְבִּילִין בְּמֶלַח אַף עַל פִּי שֶׁהִיא נְקִיָּה וְאֵינָהּ צְרִיכָה טִבּוּל מִן הַדִּין, וּכְדִמְבֹאָר לְעֵיל סִימָן קס״ז סָעִיף ה׳, (ד) מִכָּל מָקוֹם בְּלֵילוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל פֶּסַח אֵין נוֹהֲגִין כֵּן, דִּטְפֵי הוּא נִרְאֶה לֶחֶם עֹנִי כְּשֶׁאֵינוֹ טָבוּל בְּמֶלַח: (ה) **בְּלַיְלָה רִאשׁוֹנָה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּלֵילוֹת רִאשׁוֹנוֹת: (ו) **וְיֹאכְלֵם וְכוּ׳.** לְפִי שֶׁבֵּרֵךְ שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת (ה) וְכַוָּנָתוֹ הָיָה עַל הַשְּׁלֵמָה וְעַל הַפְּרוּסָה, לְפִיכָךְ צָרִיךְ לֶאֱכֹל מִשְּׁנֵיהֶם: (ז) **בַּהֲסִבָּה.** עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן תע״ב סָעִיף ז׳ וּבַהַגָּ״הּ שָׁם: (ח) **בְּיַחַד.** שֶׁאִם יֹאכַל מִתְּחִלָּה כַּזַּיִת שֶׁל ׳הַמּוֹצִיא׳ דְּהַיְינוּ מִן הַשְּׁלֵמָה, (ו) הֲרֵי הוּא כְּמַפְסִיק בֵּין בִּרְכַּת ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳ לַאֲכִילַת הַפְּרוּסָה שֶׁעֲלָהּ קָאֵי הַבְּרָכָה, וְאִם יֹאכַל הַפְּרוּסָה מִקֹּדֶם וְאַחַר כָּךְ הַשְּׁלֵמָה, גַּם כֵּן הוּא כְּמַפְסִיק לְהָנֵי פּוֹסְקִים דְּסָבְרִי דְּבִרְכַּת ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳ קָאֵי עַל הַשְּׁלֵמָה, וְעַל כֵּן יֹאכְלֵם בְּיַחַד: (ט) **כַּזַּיִת מִכָּל אֶחָד.** מִן הַפְּרוּסָה בְּוַדַּאי צָרִיךְ כַּזַּיִת דְּהָא מְבָרְכִין ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳ וְאֵין אֲכִילָה פְּחוּתָה מִכַּזַּיִת, אֲבָל פְּרוּסַת ׳הַמּוֹצִיא׳ הֲלֹא קַיְמָא לָן דְּ׳הַמּוֹצִיא׳ מְבָרְכִין אֲפִלּוּ עַל פָּחוֹת מִכַּזַּיִת וְכַנַּ״ל בְּסִימָן ר״י (ס״א), (ז) אֶלָּא מִשּׁוּם דְּיֵשׁ פּוֹסְקִין שֶׁסּוֹבְרִין דְּבִרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳ קָאֵי עַל הַפְּרוּסָה וּבִרְכַּת ׳עַל אֲכִילַת מַצָּה׳ קָאֵי עַל הַשְּׁלֵמָה, לְכָךְ צָרִיךְ מִכָּל אַחַת כַּזַּיִת. וְהִסְכִּימוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּצָרִיךְ רַק לְהַכְנִיס לְפִיהוּ אֶת שְׁנֵי הַזֵּיתִים בְּבַת אַחַת וּלְרַסְקָם, (ח) אֲבָל אֵין מְחֻיָּב לְבָלְעָם בְּבַת אַחַת, אֶלָּא דַּי שֶׁיִּבְלַע כַּזַּיִת לְעֵרֶךְ בְּבַת אַחַת וְאַחַר כָּךְ יִבְלַע הַשְּׁאָר, וּבְדִיעֲבַד אֲפִלּוּ בָּלַע הַכַּזַּיִת מְעַט מְעַט יָצָא, כֹּל שֶׁלֹּא שָׁהָה מִתְּחִלַּת אֲכִילָתוֹ עַד סוֹפָהּ יוֹתֵר מִכְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס: (י) **שֶׁל הַמּוֹצִיא תְּחִלָּה.** הִיא הַשְּׁלֵמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמֵּעִקַּר הַדִּין עֲלָהּ קָאֵי בִּרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳. וְלֹא הָוֵי כְּהֶפְסֵק בְּדִיעֲבַד מַה שֶּׁאוֹכְלָהּ בֵּין בִּרְכַּת אֲכִילַת מַצָּה לַאֲכִילַת הַפְּרוּסָה, (ט) כֵּיוָן שֶׁהִיא בָּאָה לְצֹרֶךְ אוֹתוֹ כַּזַּיִת, דְּהַיְינוּ לְצֹרֶךְ בִּרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳ שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ גַּם עַל כַּזַּיִת שֶׁל הַפְּרוּסָה. וְכָתְבוּ הַפּוֹסְקִים שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱכֹל (י) גַּם כַּזַּיִת רִאשׁוֹן שֶׁל הַמּוֹצִיא בַּהֲסִבָּה: (יא) **וְאַחַר כָּךְ שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה.** וּבְדִיעֲבַד אִם אָכַל כַּזַּיִת אֶחָד (יא׳) בֵּין מֵהַשְּׁלֵמָה וּבֵין מֵהַפְּרוּסָה, יָצָא: (יב) **כַּזַּיִת מָרוֹר.** וַאֲפִלּוּ אָכַל קֶלַח שָׁלֵם עִם הָעֲלִין כִּבְרִיָּתָהּ לֹא יָצָא, (יג) כֹּל שֶׁאֵין בּוֹ כַּזַּיִת [תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (ח״ב סי׳ רמג)]: (יג) **וִישַׁקְּעֶנּוּ כֻּלּוֹ.** כְּדֵי לְהָמִית אֶרֶס

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (א׳) גְּמָרָא (קטו:): (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, וּכְעִנְיָן שֶׁאָמְרוּ לְעִנְיָן בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא בְּסִימָן קס״ז סָעִיף א׳, עַיֵּן שָׁם: (ד) אַחֲרוֹנִים: (ה) פָּשׁוּט: (ו) חֹק יַעֲקֹב (סק״ה). וְעוֹד בְּבַ״ח (ס״ב) טַעַם אַחֵר, דְּאִם יֹאכַל שֶׁל הַמּוֹצִיא תְּחִלָּה [הַיְינוּ הַשְּׁלֵמָה דְּמִסְתָּמָא הַבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה עֲלָהּ קָאֵי הָעִקָּר, שֶׁהִיא הָעֶלְיוֹנָה], יָצָא בָּהּ יְדֵי חוֹבַת מַצָּה, וַאֲנָן בָּעִינַן לְכַתְּחִלָּה לֶחֶם עֹנִי לְשֵׁם מַצָּה דְּהִיא הַפְּרוּסָה וְלֹא הַשְּׁלֵמָה, וְלֶאֱכֹל שֶׁל הַפְּרוּסָה מִתְּחִלָּה גַּם כֵּן אֵין נָכוֹן, אַחֲרֵי דְּהַשְּׁלֵמָה מֻנַּחַת מִלְמַעְלָה וְאֵין מַעֲבִירִין עַל הַמִּצְוֹת: (ז) פְּרִי חָדָשׁ וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ח) חֹק יַעֲקֹב (סק״ז) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ט) הַגְּרַ״ז (ס״ז): (י) פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״ד) וְהַגְּרַ״ז (ס״ט): (יא׳) הַגְּרַ״ז (ס״ח) וּפָשׁוּט: (יג) וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר לְעֵיל סִימָן ר״י סָעִיף א׳ דְּדָבָר חָשׁוּב כִּבְרִיָּה מְבָרְכִין בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אֲפִלּוּ בִּדְלֵיכָּא כַּזַּיִת, הָכָא לֵיכָּא בְּרִיָּה אֲפִלּוּ אֲכָלָהּ עִם הַשָּׁרָשִׁים, שֶׁהֲרֵי אֵין יוֹצְאִין בְּשָׁרָשִׁים (וּכְדִלְעֵיל סִימָן תע״ג סָעִיף ה׳), וְאִם כֵּן אָתֵי שָׁרָשִׁים דִּרְשׁוּת וּמְבַטְּלִים מָרוֹר דְּמִצְוָה [מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק״ח)]. וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר שֶׁפִּקְפֵּק בְּטַעַם זֶה. וְלִי נִרְאֶה פָּשׁוּט דְּצִוּוּי הַתּוֹרָה הוּא לֶאֱכֹל מָרוֹר זֵכֶר לְ׳וַיְמָרֵרוּ אֶת חַיֵּיהֶם׳, וּבְפָחוֹת מִכַּזַּיִת לֹא חָשְׁבָה הַתּוֹרָה לְזֵכֶר, וְאִם כֵּן מַאי מְהַנֵּי שֶׁהוּא בְּרִיָּה וְהוּא חָשׁוּב, הֲלֹא עַל כָּל פָּנִים בְּכָל שֶׁהוּא לֵיכָּא זֵכֶר, וְהָתָם שָׁאנֵי דְּמִשּׁוּם חֲשִׁיבוּת הַבְּרִיָּה חָשׁוּב לְהוֹדוֹת לַה׳:

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״ב) הוסיף שלכתחילה אין נכון לכוין בנטילה ראשונה לפטור גם הנטילה שקודם הסעודה ולשמור ידיו מהיסח הדעת.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah